

Inhoud

Voorwoord

Trends en ontwikkelingen

Fysiek domein
Sociaal domein
Economisch

Stedelijke opgave

Centrum

Gebiedsidentiteit
Highlights

Haarlem Noord

Gebiedsidentiteit
Highlights

Haarlem Oost
Waarderpolder

Gebiedsidentiteit
Gebiedsidentiteit
Highlights

Schalkwijk

Gebiedsidentiteit
Highlights

Zuid West

Gebiedsidentiteit
Highlights

[voorwoord]

Werken vanuit de maatschappij

Betrokken burgers zijn van alle tijden, maar het is juist nu dat we leven in een tijd van een snel veranderende netwerksamenleving. Mede dankzij nieuwe technologieën ontstaan er nieuwe verbanden. Deze verbanden beperken zich niet tussen bewoners onderling, maar breiden zich makkelijk uit tot tijdelijke coalities met instellingen of bedrijven.

Waar vroeger de gemeente automatisch de voortrekkersrol nam, is deze niet meer vanzelfsprekend. Bewoners en ondernemers zijn mondig en vaardig genoeg om het heft in eigen hand te nemen, en vragen nu soms simpelweg aan de gemeente hen niet voor de voeten lopen met allerlei regels. Of ze vragen om ondersteuning in de vorm van bijvoorbeeld een plek waar zij hun initiatieven kunnen ontplooiën.

Naast deze ontwikkeling speelt de overgang van het sociaal domein waarbij meer taken naar de gemeente gaan, die voor minder geld moeten worden uitgevoerd. In tijden van forse bezuinigingen kán de gemeente niet meer alles zelf doen. De gemeente heeft die betrokken burgers ontzettend hard nodig.

Deze ontwikkelingen in de samenleving en de roep om slimmer en efficiënter werken vragen om een manier van werken die we in ambtelijk jargon 'gebiedsgericht werken' noemen. Dit is een manier van werken waarbij de maatschappelijke opgaven leidend zijn in ons denken en doen. Handelen vanuit 'kokers' en belangen van verschillende organisatieonderdelen zijn ondergeschikt aan de vraag uit de maatschappij.

Sinds 1 mei 2013 zijn de hoofdafdelingen Wijkzaken en Stedelijke Projecten samengevoegd tot één nieuwe afdeling: Gebiedsontwikkeling en Beheer (GOB). Met deze nieuwe afdeling willen we meer slagkracht in de gebieden van Haarlem realiseren.

Gebiedsgericht werken vraagt om medewerkers die zich in de gebieden begeven in plaats van achter hun bureau. Die de oog- en oorfunctie van de gebieden zijn, initiatieven aan elkaar verbinden, een strategische visie op een gebied formuleren en slimme combinaties maken tussen projecten en beleidsinitiatieven.

Het vraagt ook een nauwe samenwerking met onze partners in de wijken zoals: woningbouwcorporaties, welzijnsinstellingen, politie en zorginstellingen. De gemeente biedt de kaders en doelstellingen, de uitvoering ligt voor een deel bij de partners.

De gebiedsopgaven bepalen de koers van de uitvoering van het gemeentelijk beleid en stellen ons in staat toe te zien op de voortgang ervan. De programma's worden jaarlijks vastgesteld en kunnen daarom snel inspelen op wat nodig is in de wijken.

De opgave en projecten in deze bundel vormen de basis van deze nieuwe manier van werken. Samen voor de stad!

Bernt Schneiders

Burgemeester
Gemeente Haarlem

[kop]Trends en ontwikkelingen in het fysieke domein

Inleiding

Haarlem heeft enorme ambities en wensen, meer dan vijftig beleidsdocumenten omvatten die gewenste effecten. Allemaal input voor de gebiedsprogramma's. Maar naast die ambities spelen gebiedskenmerken en (landelijke) trends en ontwikkelingen een onderschatte rol in de gevraagde opgaven voor Haarlem. Als het om die trends gaat dan hebben we het over een hoogstwaarschijnlijke situatie in 2040 of 2050. Houd je rekening met die ontwikkelingen dat betekent innovatie en adaptatie in gebiedsontwikkeling.

Bijvoorbeeld op het gebied van:

Demografie en groei

Het inwonertal in Nederland zal blijven toenemen. Driekwart van die groei zal plaatsvinden in de 27 grote gemeentes. In Haarlem wordt verwacht dat het inwoner aantal groeit met ruim 10%. In 2040 herbergt Haarlem dan 177.800 inwoners. In deze perioden neemt het aandeel van de jonge bevolking (0-19 jaar) gestaag af, terwijl het aandeel ouderen (65 jaar en ouder) verder toeneemt. De druk op de woningbouw neemt ook de komende jaren niet af, niet alleen door de verwachte groei maar ook omdat het aantal eenpersoonshuishoudens zal toenemen (ouderen en singles).

Gebiedsontwikkeling en omgevingsstelsel

Net als vele andere westerse landen staat Nederland voor een complexe ruimtelijke opgave: de economische vitaliteit, leefbaarheid, veiligheid en ruimtelijke kwaliteit moeten constant worden verbeterd in een tijd dat de bevolking vergrijsd, de mobiliteit en de internationale concurrentie toenemen, het klimaat verandert, de economie onder druk staat en steeds meer mensen in steden willen wonen. Dit vraagt om een integrale benadering van verschillende disciplines: milieu, water, toekomstgericht bouwen, regionale economie, mobiliteit en bereikbaarheid, veiligheid. De totale omgevingswaarde wordt steeds belangrijker voor integrale gebiedsontwikkeling.

In de lijn van deze ontwikkeling gaat het Omgevingsrecht fundamenteel op de schop. Tientallen wetten worden vereenvoudigd, gemoderniseerd, versoberd en uiteindelijk gebundeld in één nieuwe omgevingswet. Hiermee wordt de wetgeving doelmatiger en efficiënter. Daarnaast is de gedachte dat het een procesverbetering oplevert waardoor de kwaliteit en doorlooptijd van de projecten verbetert.

De recessie brengt een verschuiving met zich mee van gebiedsontwikkeling door ontwikkelaars naar één met beleggers. Jarenlang lag de focus in op de potentie/kansen en winstmarge. De gewijzigde economische omstandigheden maken een heroriëntatie noodzakelijk. Er ligt een grote opgave voor de overheid om ten behoeve van de samenwerking met beleggers, banken en consumenten een stap te maken naar een risico reducerende gebiedsontwikkeling. Zekerheden en het terug dringen van risico's is belangrijker geworden dan winstmarges

Wereldeconomie en innovatiebeleid

Nu investeren in innovatie beleid, met name in vergroening, verbetert onze verslechterende concurrentiepositie. De landelijke trend vraagt daarom onder andere meer investering in een duurzaam gebouwde omgeving die bijdraagt aan een groene economie.

Nationale Adaptatiestrategie

In het Deltaprogramma ligt de focus op waterveiligheid, zoetwatervoorziening en het klimaatbestendig maken van steden. Daarmee zijn de overheersende gevolgen van klimaatverandering al behoorlijk gedekt. Niettemin vraagt de Nationale Adaptatiestrategie, die in

2017 gereed moet komen, om een breder inzicht in de risico's voor Nederland als gevolg van klimaatverandering. De volgende aanvullende aandachtsgebieden worden voorgesteld: energievoorziening, infrastructuur en transport, ICT, gezondheid en natuur.

Informatie en Communicatie Technologie

ICT is een breed begrip, het omvat het hele spectrum van gebruikersinterface (computer, mobiele telefoon, televisie) tot infrastructuur (internet, publicatiesystemen, servers, databases, netwerkkabels) en van functionaliteit (informatie, interactie, transactie) tot inhoud (gegevens, programma's).

De innovaties op dit gebied spelen ook een belangrijke rol in de ruimtelijke ordening. Beter aansluiten van het ICT-beleid op de strategische behoefte uit de organisatie en het beter aansluiten op de nieuwe werkelijkheid (gebruik internet bij inspraak/participatie, verplichte digitale ondertekening van de gemeenteraad en digitale, interactieve en uitwisselbare ruimtelijke plannen).

Daarnaast zet het ministerie van BZK het Open Data systeem op voor overheden. Open data kan, mits juist ingezet, bijdragen aan transparantie, efficiëntie en innovatie van overheid en bedrijfsleven. Met open data kunnen programmeurs laagdrempelig, goedkoop en flexibel informatie uit verschillende bronnen combineren. Het mixen van informatie maakt nieuwe diensten en inzichten mogelijk: diensten die anders te duur zouden zijn, diensten die anders technisch niet te realiseren zijn, wetenschappelijk onderzoek en inzichten, betere beslissingen door burgers en organisaties en data-eigenaren zijn minder tijd kwijt met het aanbieden en op maat maken van informatie.

De kracht van multimodale knooppunten

Knooppunt-ontwikkeling draagt bij aan een betere afstemming van infrastructuur en verstedelijking en is op langere termijn zeer waarschijnlijk een duurzame keuze.

In de afgelopen tien jaar is het aantal banen en inwoners op en rond locaties waar verschillende manieren van vervoer met elkaar verknoopt zijn, zogenaamde 'multimodale knooppunten', toegenomen. Dit komt vooral omdat er door verbeteringen in infrastructuur en het vervoersaanbod veel van dit soort knooppunten zijn bijgekomen. De groei van het aantal banen was langs snelweglocaties of locaties met goed ketentransport beduidend groter. Zaken als ligging ten opzichte van de binnenstad en ten opzichte van andere knooppunten zijn van belang voor het succes van multimodale knooppunten. Het benutten van knooppuntlocaties gaat, zelfs als alle randvoorwaarden in orde lijken, nog niet altijd vanzelf. Haarlem doet tot op heden nog te weinig met deze landelijke trend en duurzame keuze.

[kop]Trends en ontwikkelingen in het sociaal domein

Nederland staat aan de vooravond van een ingrijpende herinrichting van de verzorgingsstaat. Het beleid en uitvoering op het terrein van werk en inkomen, onderwijs, jeugd(zorg) en welzijn komen in handen van de gemeente. Deze decentralisaties staan aan de basis van de dienstverlening van de toekomst. Deze nieuwe dienstverlening vraagt een andere rol van de overheid en van de burgers zelf.

Overdracht van taken aan de gemeenten

De transitie van taken in het sociaal domein betekent een grote verandering die veel van alle betrokkenen vraagt en die daardoor niet snel gerealiseerd kan worden. Het vraagt om veranderingen op veel vlakken:

- in de verhouding tussen de overheid en haar burgers;
- in de verhouding tussen burgers onderling;
- in de samenwerking tussen professionele partners in de stad;
- en in de verhouding tussen de professionele partners met de overheid.

Eigenkracht en zelfredzaamheid

De rol van de lokale overheid wordt kleiner en de gemeente doet in toenemende mate een beroep op de zelfredzaamheid van mensen en hun sociale omgeving (familie, vrienden, burens) bij het bieden van oplossingen voor sociaal-maatschappelijke vragen. De stad moet meer zelf doen, ook wel aangeduid met participatiesamenleving.

Voorkomen is beter dan genezen

Naast het bevorderen van eigen kracht en zelfredzaamheid is er een andere belangrijke ontwikkeling: het investeren in preventie om zo escalatie van problemen en het beroep op duurdere voorzieningen te voorkomen. Met name preventie past goed bij een wijkgerichte aanpak. De sociale wijkteams zijn hier een voorbeeld van.

Er zijn drie partijen die een rol spelen in het sociaal domein: de Haarlemmers, de gemeente en de professionele partners. Voor alle drie geldt dat er wat anders van ze gevraagd wordt dan voorheen.

Veranderingen voor de Haarlemmers

Van een verzorgingsstaat naar een participatiesamenleving. Dat gebeurt niet zomaar. Daarom wordt de komende jaren fors geïnvesteerd in een verandering van gedrag van Haarlemmers. Ze worden gestimuleerd om meer zelf de regie te pakken en na te denken over mogelijke oplossingen. Er wordt minder gekeken naar wat mensen niet kunnen en meer naar wat mensen wél kunnen.

Daarnaast stimuleert de gemeente Haarlemmers om – al dan niet met hulp – zelfstandig te blijven functioneren. Dat betekent meer zorg aan huis, minder zorg in instellingen.

Zelf de regie houden over je leven en langer zelfstandig blijven is alleen mogelijk als burgers ook meer voor elkaar willen betekenen.

Veranderingen voor de gemeente

De gemeente zal in haar taak te zorgen voor het welzijn van de Haarlemmers ook een andere rol aan moeten nemen. Ze zal niet meer alles zelf doen maar een meer regisserende rol nemen. Dat doet ze

door wel duidelijke kaders en doelen te formuleren maar de invulling daarvan over te laten aan de professionele partners en burgers in de stad. Aan de andere kant is het een faciliterende rol, bijvoorbeeld ten aanzien van het versterken van vrijwilligerswerk en mantelzorg. Maar ook door initiatieven uit de stad, van bewoners en organisaties ruimte te bieden. Een gebieds- en omgevingsgerichte aanpak sluit daarbij goed aan.

Veranderingen voor partners in de stad

De gemeente gaat niet meer over het hoe. Die vraag laat ze over aan de partners in de stad. Partners zijn gezamenlijk aan zet om de best passende oplossingen te vinden. Dat betekent dat de gemeente de effecten en doelen met de partners in het sociaal domein actualiseert en aanscherpt op zo'n manier dat partners ook in staat zijn met elkaar de gevraagde bijdrage te leveren. Het betekent dat zij meer en efficiënter moeten gaan samenwerken.

Meer samenhang tussen fysiek en sociaal

Dat mensen meer op eigen kracht moeten oplossen, betekent dat Haarlemmers langer zelfstandig thuis blijven wonen. Ze organiseren hun zaken als zorg, omgevingskwaliteit en duurzaamheid steeds meer zelf, als individu of groep. De toegang tot intramurale voorzieningen – waarbij mensen in een zorginstelling wonen – wordt door het Rijk steeds verder aangescherpt. Partners in de stad gaan meer samen werken om de schaarse middelen effectief en efficiënt in te zetten. Dit zorgt ervoor dat ook voor de gemeente de samenhang tussen het fysieke en sociale domein steeds intensiever wordt.

Het langer zelfstandig blijven wonen stelt eisen op sociaal vlak maar ook op fysiek vlak, namelijk aan de inrichting van de openbare ruimte en de toegankelijkheid van woningen en voorzieningen.

Denken vanuit de eigen kracht en zelfredzaamheid van burgers en buurt vraagt om meer wijkgericht werken van de gemeente. Bij deze omvorming van het sociaal domein past de trend van de ontwikkeling van de gebieds- en omgevingsgerichte aanpak. Dat betekent buurtteams, sociale teams en interventieteams die zich richten op vragen van burgers in buurten met als doel beter op elkaar afgestemde dienstverlening aan burgers die het alleen niet redden. Het sociale wijkteam ondersteunt bij individuele en collectieve vragen uit de buurt, op zo'n manier dat de burger meer grip krijgt op zijn leven. Deze wijkgerichte aanpak brengt zorg en welzijn niet alleen dicht bij de burger; het is ook nodig omdat burgers in toenemende mate hun omgeving zullen moeten betrekken bij het vinden van oplossingen. De verbinding met de buurt is daarbij van belang.

In Haarlem zijn onlangs twee wijkteams gestart; in Schalkwijk en Oost. In 2014 volgen twee andere wijken.

[kop]Trends en ontwikkelingen economische pijler

Tot 2008 was er sprake van een bijna ononderbroken economische groei. In de periode 1970 tot en met 2007 was de reële economische groei gemiddeld 2,7% per jaar. Met de crisis, die begon in 2008, is aan die groei een eind gekomen. De reële economische groei is sindsdien gemiddeld 0,1% per jaar. We zullen niet makkelijk terugkeren naar het hoge niveau van daarvoor.

Trends

Met de crisis als achtergrond, zien we de komende jaren een aantal economische trends op ons afkomen:

- De opkomende BRIC -landen (Brazilië, Rusland, India en China) met een push-economie (productie van multinationals in lage lonen landen met afzet over de hele wereld (bijvoorbeeld Apple)) versus de pull-economie (lokale productie meer op maat van de consument (voorbeeld 3D printing)).
- Vergroening en verduurzaming van de economie
- Aantrekkingskracht van stedelijke regio's door een hoogwaardig woonmilieu. Hier ontstaat ook een goed ondernemersklimaat.
- Internationalisering; alle soorten van toerisme, tot expats, tot internationale netwerken van bedrijven en Internetmogelijkheden. Hiertegenover staat Europese desintegratie.
- Werklocaties: automatisering, schaalverkleining en leegstand kantoren
- De detailhandel staat onder druk door internetwinkels.

De Nederlandse economie

Als de export zich gunstig ontwikkelt en de bedrijfsinvesteringen zich enigszins herstellen wordt voor de komende jaren in Nederland een lage economische groei verwacht, voor de steden niet meer dan 1-1½%.

Er is echter ook een aantal problemen:

De consumptie blijft achter; mensen geven te weinig uit om de economie de impuls te geven die nodig is. De schuldenpositie, voor zowel landen, steden als individuen is een bedreiging als economische groei laag blijft en zal voor Nederland en Europa op de begroting drukken. Nederland is voor economische groei bovendien sterk afhankelijk van zijn export. De arbeidsproductiviteit is laag, het verdienvermogen en de innovatiekracht ook. Daar komt bij dat er een mismatch is op de arbeidsmarkt. De werkloosheid is sterk opgelopen tot bijna 8,6% van de beroepsbevolking. Voorlopig is er nog geen sprake van een daling van het werkloosheidscijfer. Daarnaast krimpt de beroepsbevolking, waardoor op termijn vraag en aanbod op de arbeidsmarkt scheef lopen; er is een tekort aan werknemers in de technische beroepen. En tegelijk is er een overaanbod in de detailhandel, de overheid, de bouw en de financiële sector.

Haarlem in de MRA

De Haarlemse economische positie moet worden bekeken vanuit de Metropool Regio Amsterdam. De MRA heeft de ambitie om tot de top 5 van economisch sterkste regio's ter wereld te behoren. Dit is haalbaar door de sterke uitgangspositie van de MRA:

de Randstad is vijfde op de ranglijst van Bruto Regionaal Product in Europa

de MRA is vierde op de ranglijst van een goed internationaal vestigingsklimaat

Nederland staat in de top-tien van meest welvarende landen

universiteiten en patenten hebben goede klasseringen

we hebben een aantal sterke sectoren: handel en logistiek, financiële producten, elektronica, petrochemie, food & flowers.

Wat betekent dit voor Haarlem

Haarlem doet het beter dan het landelijk gemiddelde door een goede koopkracht. Toch is er maar een zeer beperkte economische groei. Haarlem heeft 70.000 banen terwijl de beroepsbevolking bestaat uit 80.000 inwoners. Deze mensen werken grotendeels buiten de stad, maar wel binnen de MRA.

Haarlem heeft een heel diverse economie met een sterke publieke sector maar ook een groot aandeel zakelijke dienstverlening, zorg, creatieve industrie en toerisme. Haarlem is niet alleen aantrekkelijk voor toeristen; de stad is ook aantrekkelijk om te wonen en voor ondernemers in het midden- en kleinbedrijf. Er staan relatief weinig kantoren, panden voor detailhandel en panden op bedrijventerrein leeg.

Welke opgaven liggen er voor Haarlem?

Haarlem moet onmiskenbaar meedoen met de MRA vanwege de economische afhankelijkheid (25.000 inwoners hebben een baan elders in de MRA). Daartegenover staat de bijdrage die het levert aan de MRA (hoogwaardig woonmilieu, toerisme, creatief, 3D project). Daarnaast moet de economie in de Waarderpolder worden gekoesterd. Daar zit de innovatieve kracht en de harde kern van de Haarlemse economie.

Het stimuleren van de aantrekkelijkheid van het ondernemersklimaat en internationaal milieu is een andere opgave (hotels, een internationale school, cultuur, dienstverlening, woonmilieus, groen in en om de stad). Daarom is het monitoren en meebewegen met werklocaties en -voorzieningen een belangrijke factor de komende jaren. Denk aan kantoren, detailhandel, hotels, bedrijfsverzamelgebouwen, mobiliteit en bereikbaarheid. Daarbij moet ook ruimte worden gemaakt voor nieuwe werkvormen, zoals het woon-werken. Dat kan worden ingebed in omgevingsplannen. Voor het behoud van werkgelegenheid en de dynamiek heeft de gemeente er baat bij om via acquisitie en accountmanagement het zittende bedrijfsleven goed te kennen, te faciliteren en behouden. Tegelijkertijd wil de gemeente ook nieuwe bedrijven aantrekken die bijdragen aan de Haarlemse economie.

Stedelijke opgave

Voor welke opgave staat de stad Haarlem? Hieronder een samenvatting van de tien programmadoelstellingen die voor de hele stad gelden, ook voor alle afzonderlijke gebieden. De volledige beschrijving staat in de Programmabegroting 2014.

Burger en bestuur

Werken aan een betrouwbare overheid, samen met actieve Haarlemmers en een internationaal georiënteerd bestuur vormt de missie van dit programma. Belangrijk is dat het bestuur zichtbaar is voor de stad en het vertrouwen geniet van de inwoners. Alleen dan is het mogelijk om met bewoners en partners samen te werken.

Veiligheid vergunningen en handhaving

Haarlem is een veilige stad en dat moet zo blijven. De afgelopen jaren heeft de gemeente zich samen met haar partners actief ingezet voor duurzame sociale en fysieke veiligheid voor alle Haarlemmers en bezoekers. Voor 2014 en verder stelt de raad structurele middelen beschikbaar om dit beleid voort te zetten. Op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving trekt de overheid zich zoveel mogelijk terug en meer verantwoordelijkheid bij vergunninghouders, de burgers en ondernemers.

Welzijn, gezondheid en zorg

Haarlem is een sociale en betrokken stad waarin iedereen mee kan doen en meetelt, ongeacht beperking of kwetsbaarheid. Het uitgangspunt voor meedoen is de eigen kracht, eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van mensen. Voorwaarde daarbij is dat Haarlemmers zich ook betrokken voelen bij elkaar en bij de samenleving. De inzet van de gemeente is slechts één van de factoren die invloed heeft op welzijn en sociale kwaliteit.

Jeugd, onderwijs en sport

De hoofddoelstelling van programma 4 is dat jeugd van 0 tot 24 jaar in Haarlem zich ontwikkelt en in staat is deel te nemen aan de samenleving. Dit programma maakt het voor de jeugd mogelijk om veilig op te groeien met goede kansen voor een optimale ontwikkeling op school en in de vrije tijd. Op het terrein van sport gelden de doelstellingen voor een bredere doelgroep dan alleen de jeugd.

Wonen, wijken en stedelijke ontwikkeling

De hoofdcoers van dit programma richt zich op behouden en ontwikkelen van een stedelijk en hoogwaardig woonmilieu. Haarlem wil hiermee uitdrukken dat zij een stad wil zijn (en blijven) waar ontmoeting en stedelijk leven centraal staan. De opdracht is om te werken aan een klimaat neutrale stad, aan duurzame ruimtelijke ontwikkeling, mobiliteit en goede bereikbaarheid en versterking van de kwaliteit van groen en water.

Economie, cultuur, toerisme en recreatie

Haarlem kiest ervoor het economische, culturele en recreatieve klimaat samen met het bedrijfsleven, de partners van de culturele instellingen, recreatieve organisaties en het verenigingsleven vorm te geven. De rol die de gemeente hierin kan spelen is er één van regievoerder, samenwerkingspartner

en de partij die faciliteert. De Economische Agenda benadrukt de groeimogelijkheden bij de topsectoren in de stad: toerisme, creatieve industrie, zakelijke dienstverlening, zorg en het stimuleren en faciliteren van ondernemerschap.

Werk en inkomen

De hoofddoelstelling is zoveel mogelijk Haarlemmers financieel en economisch onafhankelijk te laten zijn. Voor inwoners die niet kunnen voorzien in hun eigen inkomen biedt de gemeente een financieel vangnet met tijdelijke inkomensondersteuning. Het uitgangspunt is dat de Haarlemmer op eigen kracht zijn of haar problemen oplost in het sociale domein; de gemeente stimuleert en faciliteert. De kerntaken van de gemeente richten zich op dienstverlening bij inkomen en dienstverlening bij schulden. Voor werk, scholing en zorg wordt doorverwezen naar de daarvoor toegeruste partners.

Bereikbaarheid en mobiliteit

De hoofddoelstelling is een veilig, duurzaam en goed bereikbare stad. De bereikbaarheid en mobiliteit in Haarlem worden verduurzaamd door het plaatsen van elektrische laadpalen, het uitbreiden van het fietsnetwerk en het stimuleren van deelautogebruik. Dit zorgt voor een klimaat neutrale en hoogwaardige omgeving.

Kwaliteit fysieke leefomgeving

Een kwalitatief goede openbare ruimte is één van de dragers van Haarlemse wijken. Naast adequate voorzieningen en een goed woningaanbod is de openbare ruimte het verbindende element dat een wijk haar karakter geeft. Het doel van dit programma is een beter leefmilieu en een duurzame kwaliteit en beheer van de stad.

Financiën/algemene dekkingsmiddelen

In dit programma werkt de gemeente aan een gezonde financiële positie met verantwoorde gemeentelijke lasten.

Identiteit

Zuid West

Gebied Zuid West telt elf wijken en kent een enorme diversiteit in woonmilieus. De karakters van de deelgebieden gaan van sterk stedelijk naar landelijk groen. Zuid West is het groenste gebied van Haarlem. De Leidsebuurt en het Rozenprieel zijn vooral stedelijk. De Bosch en Vaart, Koninginnebuurt en Zuiderhout zijn meer de groene, villawijken. Aan de rand van Haarlem liggen het Ramplaankwartier en Oosterduin met daar aan grenzend het Westelijk Tuinbouwgebied. Ook in de woningvoorraad is sprake van een grote differentiatie: van koop tot sociale huur en van vrijstaande villa tot kleine etagewoning. Veel woningen dateren van rond 1900.

Zuid West lijkt vooral een woongebied, maar kent opvallend veel bedrijvigheid en voorziet in een groot aantal arbeidsplaatsen. De komende jaren wordt ingezet op het behouden en op sommige locaties zelfs uitbreiding van de werkgelegenheid. Er zijn verschillende herontwikkellocaties in het gebied die zich daar voor lenen. Om het wonen prettig te houden wordt waar nodig ingezet op veiligheid en handhaving. In het gebied zijn veel bewoners actief in de vorm van burenhulp, een initiatief dat uitstekend in deze tijd past.

Bebouwing

In Zuid West bestaat het grootste deel van de bebouwing uit eengezinswoningen. Per wijk verschilt de omvang van de woningen. Het gros van de woningen bestaat uit grondgebonden rijtjeswoningen en vrijstaande stadsvilla's. Er zijn relatief weinig appartementen.

In de wijken Bosch en Vaart, Koninginnebuurt, Welgelegen en Zuiderhout-Vredenhof komen veel herenhuizen en villa's voor, omgeven door groen.

Dichtbebouwde wijken zijn de Leidsebuurt en het Rozenprieel. Het Rozenprieel is zelfs de dichtstbevolkte buurt van Haarlem. De helft van de woningen hier dateert van vóór 1920. Bij de stadsvernieuwing tussen 1975 en 1989 zijn ruim 500 nieuwe gezinswoningen gebouwd en werden 200 woningen gerenoveerd.

De bebouwing van het ziekenhuisterrein van de Mariastichting heeft de woningvoorraad in het gebied aanzienlijk vergroot.

Langs het spoor ligt een bedrijvenstrook. Vanaf het voormalige EKP (nieuwe naam Plaza West) naar het zuiden liggen langs de Eysinkweg en Stephensonstraat bedrijfspanden waarin autobedrijven, bouwmarkten, een Vomar supermarkt en diverse kleinere bedrijven zijn gehuisvest. In dit gebied is, mede door de veranderende vraag, veel gaande.

Het Westelijk Tuinbouwgebied kenmerkt zich door extensieve bebouwing met een agrarisch karakter.

Kenmerken

Van dichtbebouwd en dichtbevolkt naar parkachtig met grote villa's en herenhuizen. Zoals de bebouwing sterk verschilt, is ook de samenstelling van de bewoners heel divers: van hoog tot laag opgeleid en van kapitaalkrachtig tot werkzoekend.

Ook in leeftijdsopbouw zijn veel verschillen. Zo heeft de wijk Oosterduin een relatief oude bevolking, terwijl zich in de Leidsebuurt veel starters (jongvolwassenen 20-44 jaar) op de woningmarkt vestigen. Gebied Zuid West kent een enorme bedrijvigheid en arbeidsparticipatie. Alleen al de wijk Welgelegen biedt met de provincie Noord-Holland en andere bedrijfsvestigingen en instellingen samen iets meer dan 1.700 arbeidsplaatsen. De Leidsebuurt en het Rozenprieel kennen behalve veel kleine bedrijfjes ook veel zzp-ers, die ook in de Bosch en Vaart te vinden zijn. De wijk Zuid West (te onderscheiden van het gebied) zorgt in totaal voor 2.000 arbeidsplaatsen, verdeeld over ruim 460 vestigingen van bedrijven en instellingen. En dan zijn er nog de winkelstraten De Zijlweg en de Wagenweg.

Opbouw

Een belangrijke karakteristiek van stadsdeel Zuid West is de hoeveelheid groen en parken. De Haarlemmerhout en het Frederikspark vormen de groene long van dit deel van Haarlem. Het Frederikspark is onlangs aangepakt en nu is de Hout toe aan renovatie. Ook het Westelijk Tuinbouwgebied vormt een belangrijk groengebied voor Zuid West en ook voor de rest van Haarlem. Het uitgangspunt bij dit overgangsgebied tussen duinen en stedelijke bebouwing is de ruimte open te houden.

In het stadsdeel liggen diverse waterwegen en vijvers. Het Spaarne, de Leidsevaart, de Brouwersvaart en de singels zijn het meest bepalend voor de structuur.

De belangrijkste hoofdverkeersroutes in het gebied zijn de Westelijke Randweg, Buitenrustlaan/ Kamperlaan, Dreef/ Fonteinlaan, Zijlweg, Westergracht, Pijlsaan, Leidsevaart, Wagenweg en de singels.

Voorzieningen

Bewoners van het gebied vinden in de nabije omgeving tal van voorzieningen voor de primaire levensbehoeften. Verder wordt op het voormalige EKP-terrein (Plaza West) een volledig nieuw winkelcentrum toegevoegd. Voor de recreatie liggen in het gebied diverse sportcomplexen. Het karakter van de openbare ruimte wordt bepaald door de vaak ruim bemeten hoofdfuncties infrastructuur, groen en water. Voor de beleving speelt de staat van onderhoud uiteraard een belangrijke rol.

Opgave

Fysiek

Het accent voor de fysieke pijler ligt in Zuid West op het herontwikkelen van bestaande, verouderde complexen en op nieuwbouw. Denk aan zowel woningen als voorzieningen. Op Plaza West zijn afgelopen periode een AH, een Aldi en een Etos gevestigd. Voor de komende jaren staat op het programma de bedrijven 'in te pakken' met vier woontorens. De locaties die worden herontwikkeld zijn de Houthof, het oude AWWN-kantoor aan de Leidsevaart 594-596, door de ontwikkelaar nu STACK gedoopt, het oude provinciekantoor aan de Zijlweg (tegenover het Nova) en de oude Volksuniversiteit langs de Leidsevaart. Allemaal locaties die worden verbouwd tot appartementen, van starterswoningen tot duurdere appartementen.

Ook het voormalig Connexxionterrein (Remise) en Koningstein worden herontwikkeld.

In Zuid West is een probleem met het grondwaterpeil. De waterstand in dit gebied was hoger dan normaal als gevolg van de hevige regenval in de winter van 2012 en 2013. Dit was een tijdelijk probleem. In twee wijken in Zuid West, de Bos en Vaart en omgeving Theemsplein is het aantal meldingen van hoog water groot. Er is sprake van overlast in tuinen, en paden, maar ook in kruipruimtes. De gemeente doet onderzoek naar een structurele oplossing voor de overlast. Als het om ondergelopen kelders gaat, is het aan de eigenaar om een oplossing te zoeken.

Sociaal

In de sociale pijler wordt gekeken naar veiligheid en handhaving op plekken waar jongeren samenkomen, zoals 't Landje, Haarlem Hoog, het Voortingplantsoen in het Rozenprieel en op een aantal plekken in de Leidsebuurt. Er is regelmatig gezamenlijk overleg. Partijen in het veiligheidsoverleg zijn Jeugdzorg, Haarlem Effekt, maatschappelijk werk, de politie, scholen en de gemeente. Afdeling Veiligheid en Handhaving heeft Haarlem Hoog en andere zogenoemde 'hotspots' opgenomen in haar ronde. Dat betekent dat contact wordt gehouden met de jongeren, de ouders worden betrokken bij de aanpak en kunnen deelnemen aan een cursus opvoeding. Behalve afdeling

Veiligheid houdt ook het jongerenwerk zich met deze locaties bezig. Met het aanbieden van activiteiten in de verschillende buurt- of welzijnscentra bereik je niet de jongeren die elkaar gewoon op straat willen ontmoeten.

Zuid West kent een groot aantal bewonersinitiatieven. Zo zijn er in het Garenkokerskwartier, de Koninginnebuurt, de Bos en Vaart bewonersgroepen die bezig zijn met gezamenlijke energiebesparing en burenhulp. Het Ramplaankwartier kent een energiecoöperatie en een Stadstuin, waar aan stadslandbouw wordt gedaan. En wijk Zuidwest zet burenhulp op. Dit alles zorgt ervoor dat ook oudere bewoners het gevoel hebben dat ze in hun stadsdeel kunnen blijven wonen. De gemeente probeert hierin vooral een faciliterende rol; in de vorm van meedenken, de weg wijzen en verbinden.

Economisch

De economische pijler heeft op een aantal locaties overlap met de fysieke pijler, denk aan Plaza West en de Remise. Het gaat enerzijds om werkgelegenheid in de al bestaande bedrijven en anderzijds om het stimuleren van creatieve en innovatieve bedrijvigheid.

Highlights Zuid West

Herontwikkelen

De komende jaren staat het verder verbeteren van het woon- en verblijfsklimaat in Zuid West centraal. Hoewel stedenbouwkundig en architectonisch een aantrekkelijk gebied, heeft de nieuwbouw die dateert uit de jaren zeventig en tachtig, daar afbreuk aan gedaan. Door het transformeren van gebouwen als AWWN (nu STACK), EKP, Houthof, Koningstein en Zijlweg 245 ontstaat de mogelijkheid om kwaliteit toe te voegen aan ons gebied en tegelijk een bijdrage te leveren aan de gewenste uitbreiding van het aantal woningen in Haarlem. Beleggers en projectontwikkelaars, maar ook steeds vaker particulieren nemen daarbij het voortouw binnen de door de gemeente aangegeven ruimtelijke kaders.

De Haarlemmerhout en het Frederikspark vormen het groene hart van Zuid West. Het Frederikspark heeft net een uitgebreide renovatie achter de rug, waarna in 2014 de griffietuin van de provincie aan de beurt is. Voor het herstel van de Haarlemmerhout is in 2014 en 2015 een flink bedrag beschikbaar, dat in overleg met de adviescommissie voor de Hout ingezet gaat worden.

De ambitieuze plannen uit het vorige decennium voor het Westelijk Tuinbouwgebied zijn stilgelegd wegens geldgebrek. Uitgangspunt voor deze plannen was: een kleinschalig groengebied met tuinbouw, volkstuinten en stadsparkachtige kenmerken, ingepast in de historische, fijnmazige verkaveling. Met mogelijkheden voor recreatie, gericht op een oost-west verbinding tussen stadsrand en duinrand en op activiteiten als wandelen en vissen. De wens is de planvorming voor het Westelijk Tuinbouwgebied een nieuwe impuls te geven, en om vervolgens op zoek te gaan naar financiële middelen voor de diverse onderdelen.

Grondwateroverlast vormt een specifiek probleem voor Zuid West. Om het grondwater te kunnen lozen in de Leidsevaart is al extra drainage aangebracht. Het drainagenet wordt periodiek onderhouden door de uitstroompunten door te spuiten. Om het grondwater te kunnen monitoren zijn peilbuizen aangebracht. Maar het blijft na heftige regenval mogelijk dat het even duurt voordat de grondwaterstromen weer in balans komen.

De economie van Zuid West vertoont een levendig beeld met een mix van detailhandel, al dan niet grootschalig, commerciële dienstverlening en kantoren – hoewel een aantal verouderde kantoren omgezet wordt in appartementen. De provincie neemt met zijn nieuwbouwprojecten een centrale plaats in bij het bieden van grootschalige werkgelegenheid. Maar ook de zzp'ers zijn in het gebied in opmars.

Leefbaarheid

De sociale infrastructuur in Zuid West is springlevend. Het gebied wordt gekenmerkt door een mondige bevolking die graag met de gemeente meedenkt of liever nog zelf de touwtjes in handen neemt. De opgave voor het gebiedsteam is het om de brug te slaan en waar mogelijk initiatieven te steunen om de leefbaarheid te vergroten.

Bereikbaarheid

Op de wat langere termijn zou in de Haarlemmerhout de scheiding tussen het park- en het bosdeel door de Fonteinlaan, verzacht kunnen worden, maar dat veronderstelt wel een aanpassing van de verkeersfunctie. Een andere wens is dat de entree vanuit de stad richting de Hout een aantrekkelijker vormgeving krijgt, waarbij de oude allure van de Dreef weer terugkomt. Daarbij zou het Houtplein weer een toegangspoort tot de stad moeten gaan vormen.

